

Rahvusvahelised mõttekojad COVID-19 vaktsineerimisest

LI LIND

Eesti Rahvusraamatukogu
sotsiaalia ja
parlamendiraamatukogu
infpetsialist

Maailm loodab pandeemia ohjamisel vaktsiinidele. Mõttekodade eksperdid käsitlevad vaktsineerimise poliitilisi ja majanduslikke aspekte. Arvamused on valitud 2021. aasta jaanuari lõpust mai alguseni.

BRUEGEL. Vaktsiinidiplomaatia õppetunnid Moskvalt ja Pekingilt. ELi aeglane vaktsineerimistempo, vaktsiinide nappus, tarne- ja kommunikatsiooniraskused, kõhklused vaktsiinide ohutuse osas – mitmed Euroopa riigid on rahulolematud ning ostavad vaktsiine juurde Hiinalt ja Venemaalt.

LEIGH M. (2021). Vaccine Diplomacy: Soft Power Lessons from China and Russia? – <https://www.bruegel.org/2021/04/vaccine-diplomacy-soft-power-lessons-from-china-and-russia/>

CENTRE FOR EASTERN STUDIES (OSW). Sputnik V vaktsiini registreerimisele 2020. aasta augustis järgnes ülemaailmne reklaamikampaania, millesse kaasati president Vladimir Putin. Alates k.a aprillist on Sputnik V vaktsiini kampaania muutunud ELis veel intensiivsemaks

ja seda toetab Lääne vaktsiinide vastu suunatud desinformatsiooni levitamine.

WIŚNIEWSKA, I. (2021). Sputnik over Europe. – <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2021-04-02/sputnik-over-europe>

Ülevaade Venemaa koroonavaktsiini Sputnik V väljatöötamisest, tootmisest, vaktsineerimiskampaaniast ja ekspordist.

ROGOŹA, J., WIŚNIEWSKA, I. (2021). Sputnik V: Research, Production, Vaccination Campaign and Export. – <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2021-02-10/sputnik-v-research-production-vaccination-campaign-and-export>

CENTRE FOR EUROPEAN POLICY STUDIES (CEPS). Euroopa Liidu vaktsiinide hankestrateegia on ebaõnnestunud. Suurim tarnija Astra Zeneca ei pea lepingutest kinni ja teatab tarneraskustest. Probleemidest vaktsiinide tarnega on teada andnud ka teised lepingupartnerid. ELi esindajad tegid läbirääkimistel kaks suurt viga. Esiteks tingis EL hinnad võimalikult madalaks ja sõlmis lepingud hiljem kui teised ostjad (nt Astra Zenecaga sõlmiti leping kolm kuud Ühendkuningriigist hiljem). Teise vea tegid ELi läbirääkijad tarnetähtaegade kokkuleppimisel. Ravimifirmad kohustusid tegema „kõik mõistlikud jõupingutused“ ja pidama tähtaegadest kinni kvartalite, mitte kuude või nädalate lõikes.

GROS, D., FUEST, C. (2021). Vaccines: How to Use Market-Based Incentives to Ramp up Production. – <https://www.ceps.eu/vaccines/>

CHATHAM HOUSE, THE ROYAL INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS. Käimasoleva tervishoiukriisi üks seni vähe tähelepanu pälvinud aspekt puudutab ebaseaduslikke sisserändajaid. Nad töötavad sageli eesliinil, on kõige vähem kaitstud ja viirusest ohustatud. Riigid on tohutu surve all ja teevad jõupingutusi eelkõige oma kodanike võimalikult kiireks vaksineerimiseks. Ebaseaduslikud sisserändajad jäävad sageli riiklikest vaksineerimisstrateegiatest välja. Brüssel reageerib sellisele olukorrale murettekitava vaikusega.

VALLIANATOU, A. I. *et al.* (2021). Brussels Silent on Vaccinating Undocumented Migrants. – <https://www.chathamhouse.org/2021/03/brussels-silent-vaccinating-undocumented-migrants>

Hiinat tabavad süüdistused vaktsiini abil mõjuvõimu laiendamises. Vaktsiini levitamine on muutunud riigi välispoliitika strateegiliseks võtmeküsimuseks. Mitmete kehval järjel majandusega riikide jaoks täidab see lääneriikide ja rahastajate jäetud lünga. Pekingi nn vaktsiinidiplomaatia toetab Hiina kohalolekut Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika riikides ja aitab tal Lääne rivaale kõrvale tõrjuda.

EL KADI, T. H., ZINSER, S. (2021). Beijing's Vaccine Diplomacy Goes Beyond Political Rivalry. – <https://www.chathamhouse.org/2021/02/beijings-vaccine-diplomacy-goes-beyond-political-rivalry>

Kogu maailm ootab ja loodab, et 2021. aastal saab pandeemia läbi. Optimismi toetab teadlaste poolt vaid ühe aasta jooksul loodud kuus ohutut ja efektiivset vaktsiini. Siiski teaduslikest läbimurretest üksi ei piisa. Kahjuks on vaktsiinide jaotamisel kõige olulisemaks teguriks poliitikud ja enamik neist on kesken-dunud võidujooksule oma elanikkonna vaksineerimise eest. Viiruse leviku tõkestamiseks tuleb käituda altruistlikult ja vaksineerida nii suur osa maailma rahvastikust kui võimalik.

YATES, R. (2021). Time to Clamp Down on Dangers of Vaccine Nationalism. – <https://www.chathamhouse.org/2021/02/time-clamp-down-dangers-vaccine-nationalism>

COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS. Kaootiline ja halvasti korraldatud vaktsiinide jaotamine avab küberkurjategijatele veelgi rohkem võimalusi.

FAIRMAN, C. (2021). The Dysfunctional Vaccine Rollout Is Creating Even More Opportunities for Cybercriminals. – <https://www.cfr.org/blog/dysfunctional-vaccine-rollout-creating-even-more-opportunities-cybercriminal>

EUROPEAN COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS. Mitmed ELi liikmesriigid on vaktsiinide nappuses pööranud pilgud Venemaa suunas. Esimese ELi riigina hankis Ungari Sputnik V vaktsiini, hiljuti liitus temaga Slovakkia. Saksamaa ja Itaalia kavatsevad Venemaa vaktsiini oma territooriumil tootma hakata. ELi järgmised sammud on riikide solidaarsuse ja kodanike usalduse tagamisel kriitilised.

HASA, J., VARMA, T. (2021). Sputnik in Europe: What Russia's Vaccine Could Mean for European Health Sovereignty. – <https://ecfr.eu/article/sputnik-in-europe-what-russias-vaccine-could-mean-for-european-health-sovereignty/>

EUROPEAN PARLIAMENT THINK TANK. 7. märtsil k.a tegi Euroopa Komisjon ettepaneku võtta vastu määrus roheline digitõendi kohta. Tõend võimaldab ELi kodanikel pandeemia ajal turvaliselt ja vabalt liikuda ning kinnitab, et selle omanik on kas koroonavastu vaksineeritud, tema koroonatesti tulemus on negatiivne või ta on koroonavastu läbi põdenud. 25. märtsil k.a otsustas Euroopa Parlament ettepanekut kiirmenetleda.

NIESTADT, M. (2021). Digital Green Certificate. – [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/690531/EPRS_ATA\(2021\)690531_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/690531/EPRS_ATA(2021)690531_EN.pdf)

EL pakub Lääne-Balkani tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonnale mitmeid toetusmeetmeid, konkureerides piirkonnas teiste globaalsete toimijatega nagu Venemaa ja Hiina. K.a aprillis saatis EL Lääne-Balkani riikidele 651 000 vaktsiiniannust.

STANICEK, B. (2021). EU Support for Vaccination Efforts in the Western Balkans. – [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/690598/EPRS_ATA\(2021\)690598_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/690598/EPRS_ATA(2021)690598_EN.pdf)

Milline on avalik arvamus COVID-19 vaksineerimiskampaaniate kohta? Kas ELi

jõupingutused edastada vaksineerimise ajakohast teavet kannavad vilja? Milliseid lahendusi pakuvad rahvusvahelised organisatsioonid ja erinevad sidusrühmad?

SCHOLZ, N. (2021). Covid-19 Vaccination Campaigns: The Public Dimension. – [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/679063/EPRS_BRI\(2021\)679063_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/679063/EPRS_BRI(2021)679063_EN.pdf)

EUROPEAN POLICY CENTRE (EPC).

Sel kevadel alanud nn vaktsiinisõda on kui tuleviku peaproov. See on õppetund ja mõtteaine Euroopa poliitikakujundajatele. Kuidas EL tuleb toime globaalsete võimulangudega? Kas EL suudab säilitada strateegilise sõltumatuse üha keerulisemaks ja konkureerivamaks muutumas maailmas?

BORGES de CASTRO, R. (2021). Lessons from the Battleground: EU Strategic Autonomy After the ‘Vaccine Wars’. – <https://epc.eu/en/publications/Lessons-from-the-battleground-EU-strategic-autonomy-after-the-vaccine-wars-3b43e0>

FINNISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS (FIIA).

Pandeemia-aegsest solidaarsusest, sh vaktsiinisolidaarsusest riigi, piirkondlikul ja maailma tasandil.

AALTOLA, M., KETOLA, J., VAAKANAINEN, K. (2021). Solidarity During Covid-19 at National, Regional and Global Levels: An Enabler for Improved Global Pandemic Security and Governance. – <https://www.fiia.fi/en/publication/solidarity-during-covid-19-at-national-regional-and-global-levels>

FRIENDS OF EUROPE. Viimase aasta jooksul oleme tunnustajateks riikide vaktsiininationismi tekkele. Ameerika Ühendriigid, Ühendkuningriik, EL ja mitmed teised kiirustasid farmaatsiaettevõtete kokkuleppeid sõlmima veel enne, kui vaktsiinid said heakskiidu. Eesmärgiks oli vaksineerida eelisjärjekorras oma riigi kodanikud ja taastada kannatada saanud majandus enne teisi.

COURTNEY, C. K., TAMSIN, R. (2021). From Vaccine Nationalism to Vaccine Tribalism. – <https://www.friendsofeurope.org/insights/from-vaccine-nationalism-to-vaccine-tribalism/>

HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN & FOREIGN POLICY (ELIAMEP)

Ülemaailmne võidujooks vaktsiinidele on muutnud jõujooni Lääne-Balkani riikides.

Võib tunduda, et ülemvõim piirkonnas kuulub Hiinale ja Venemaale. Siiski, ELi kohalolek on tuntav. Nüüd, mil EL suudab rahuldada nõudlust vaktsiinide järele liikmesriikides, on saanud aeg toetada vaktsiinidega ka Lääne-Balkani riike.

IOANNIDES, I. (2021). The European Union and the Geopolitics of Covid-19 Vaccines in the Western Balkans. – <https://www.eliamep.gr/en/publication/η-ευρωπαϊκή-ένωση-και-η-γεωπολιτική-της/>

Ülevaade Covid-19 vaktsiinide rahvusvahelisest turustamisest.

KATSIKAS, D., FASIANOS, A. (2021). In Focus – International Distribution of COVID-19 Vaccines by Company: Findings and Challenges. – <https://www.eliamep.gr/en/publication/in-focus-διεθνής-κατανομή-των-εμβολίων-covid-19-ανά/>

ISTITUTO AFFARI INTERNAZIONALI (IAI).

2021. aastat hakatakse tõenäoliselt meenutama kui „vaktsiinidiplomaatia“ sünni aastat. Koroonaviiruse puhangu järgset rahvusvaheliste suhete süsteemi iseloomustab tugevnev riikidevaheline konkurents ja vaktsiinide muutumine nn pehme jõu vahenditeks.

ERRIGHI, L. (2021). COVID-19 and the Global Vaccine Race. – <https://www.iai.it/en/publicazioni/covid-19-and-global-vaccine-race>

JACQUES DELORS INSTITUTE. Kreeka peaminister Kyriakos Mitsotakis oli esimene Euroopa Liidu juht, kes kutsus üles looma Euroopa vaktsiinipassi. Vaktsiinipass on standardiseeritud tõend, mis tõendab, et inimene on vaksineeritud koroonaviiruse vastu. Pass võimaldab inimestel uuesti alustada reisimist. Mitmed riigid kiitsid ettepaneku heaks. Teistes tekitas vaktsiinipass tugeva vastuseisu. Kriitikute hinnangul ei ole Euroopa passi kasutuselevõtmiseks veel valmis. Oluline on jätkata arutelu ja kaaluda kõiki seonduvaid sotsiaalseid, eetilisi ja õiguslikke aspekte.

MARCHAIS, I. (2021). A European Vaccine Passport? A Healthy Debate. – <https://institutdelors.eu/en/publications/a-european-vaccine-passport-a-healthy-debate/>

ORGANIZATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT (OECD). Nõudlus vaktsiinide järele

ületab veel mõnda aega pakkumise. Praegu on vaktsiinide jaotamine tugevalt kaldu kõrge sissetulekutasemega riikide poole. Globaalne kriis nõuab globaalseid meetmeid: valitsused peavad kiirendama riigipiiridest sõltumatut vaktsineerimist; jaotama vaktsiinivarusid ümber; tagama logistika ja taristu; suunama varusid piirkondadesse, kus vajadus vaktsiini järele on kõige suurem; jagama intellektuaalomandi õigusi ja hõlbustama tehnosiiret.

OECD (2021). Access to COVID-19 Vaccines: Global Approaches in a Global Crisis. – https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=1069_1069384-ewmqw9sx2&title=Access-to-COVID-19-vaccines-Global-approaches-in-a-global-crisis

PETERSON INSTITUTE FOR INTERNATIONAL ECONOMICS (PIIE).

Bideni administratsioon otsustas mai algul ajutiselt peatada intellektuaalomandi õigused maailma suurimate farmaatsiaettevõtete toodetud koroonavaktsiinidele – kiiduväärt samm aitamaks riike, kelle jaoks juurdepääs vaktsiinidele on piiratud. Seda juhul, kui nende riikide valitsused ei jää tegevusetult ootama ning suudavad rahastada ja korraldada vaktsiinide ülemaailmseid tarneahelaid.

de BOLLE, M., OBSTFELD, M. (2021). Waiving Patent and Intellectual Property Protections Is Not a Panacea for Global Vaccine Distribution. – <https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/waiving-patent-and-intellectual-property-protections-not>

COVID-19 pandeemia tagajärjed on majandusele ja tervishoiule katastroofilised. Samas näeme, kuidas avalik ja erasektor on jõud ühendanud ja asunud ühiselt uurimis- ja arendustööd toetama. Teadlased on loonud rekordiliselt palju tekste, suur osa neist avatud juurdepääsuga. Biofarmakoloogia tööstus, nende seas nii suured ravimitootjad kui ka idufirmad, sageli koostöös teadlastega, on käivitanud suurel hulgal kliinilisi katseid. Märkimisväärselt kiiresti töötati välja mitu ohutut ja tõhusat vaktsiini.

VEUGELERS, R. (2021). How to Accelerate Vaccine Innovations to Counter Future Pandemics. – <https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/how-accelerate-vaccine-innovations-counter-future-pandemics>

Euroopa kodanikud on harjunud saama osa hästi rahastatud riiklike tervishoiusüsteemide ja kõrgeltarenenud farmaatsiasektori hüvedest. Miks siis Euroopa ei suuda elanikkonda immuniseerida? Jõupingutusi kiirelt ja koordineeritult vaktsineerida pärsib ühelt poolt ELi institutsiooniline ülesehitus ja teiselt poolt liikmesriigiti erinev tervishoiuteenuste korraldus.

FUNK KIRKEGAARD, J. (2021). The European Union's Troubled COVID-19 VRollout. – <https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/european-unions-troubled-covid-19-vaccine-rollout-vaccine>